

מה נדרש ממטוסי הפצה בזמננו?

הנחת היסוד המוטעית שירש, כבר מתחילתו, ה־TSR 2 מן הקאנברה, אותו נועד להחליף — היא, כי מטוס יקר עד מאוד, שישא כלי־זינו גרעיני אחד, בן 20 קילוטון, על פני מרחביו של שדה־המערכה — יוכל לשמש תחליף לכלי־הזינו המקובלים הרבים שאפשר היה לרכוש במחירו (ושבהיות אלה פשוטי־מבנה וזולים יחסית אפשרי להשתמש בהם מבלי חשש להפסידם) לאיתם גייסות שבמצב תקין היו מסתייעים בהם. מקורה של טעות־יסוד זו היה במעין, דיבוק' שאחו בהנהגתה של בריטניה — ראית חזות־הכל בנשק־הגרעיני. אך, דיבוק' זה הוגבר עוד עקב השאיפה הבריטית המושרשת, לשכלל' דגמי־נשק עד למדרגה בה הופך מטוס צבאי למעין מכונת, רולס־רויס' מיוחסת, אותה אין בעליה מעזים להוציא החוצה לעת גשם.

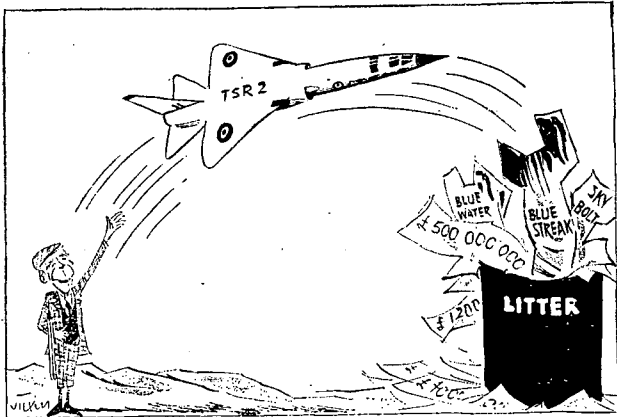
לעומת זאת, הרי ארצות־הברית — על אף הבזבוז הגס שנהגה בכמה מקרים — השכילה למחות את טעות־האשליה האסטרטגית ההיא. רק לעתים נדירות ייחסה חשיבות לכלי־זינו שלא מסוגם של, סוסי־עבודה הכשרים לכל; ונראה שעם סוג כלים מעשיים כאלה נמנה אותו מטוס TFX, העומד עדיין בפיתוחו, אשר האוסטרלים העדיפו אותו עתה על פני ה־TSR 2 הבריטי. דוגמה מעניינת היא כי על סיפיניה של נושאת־המטוסים האמריקאית מהחדשות־ביותר, אנטרפראיז' — יכול הנך לראות מטוסי־בוכנה, מסוגם של אלה שטפו ולחמו במלחמת־קוריאה, אלא שהם נמצאו הולמים את הדרישות החזויות של מבצעים בהתמודדות־מזוינת בלתי גרעינית ומוגבלת. והרי דוקא בשביל למנוע מלחמה מסוג

שרשרת ארוכה של בעיות ומפחית־נפש עברה על בריטניה בשנים האחרונות בתחום פיתוחם של אמצעי התגוננות (ובעיקר — אמצעי הרתעה) חדישים. עתה עומדת כנראה להתוסף עליה חזיה חדשה: עינו המטוס המשוכלל־ביותר, ה־TSR 2, שנמצא בגמר פיתוחו ושנתלו בו תקוות רבות. לקוראי „מערכות" זכורים אולי ההדים של רגשות השמחה והבטחה שהגיעו מבריטניה, תחילה בקשר לטיל הבין־יבשתי „בלוטרויק", אח"כ — בקשר לטיל קרקע־קרקע לטוח של 300—400 ק"מ, שכיניו „בלו־וטר", ולבסוף על עתידם המקווה של מפציצי־V הבריטיים, לכשיתקן בהם הטיל אויר־קרקע „סקאי־בולט" האמריקאי כן זכורת האכזבות, שבאו מדי־פעם — אם בשל משאב־יכולת שלא מילאו את התקוות שתלו בהם, ואם מחמת הכשלה מבחוץ (כרגיל — עלידי השפעות מטחריות־מדיניות אמריקאיות). על רקע זה אין אולי לתמוה על חריפותה של ביקורת, בשבועון בריטי מכובד, מפריעטו של סופרו־הצבאי, שקטעים ממנה מובאים להלן.

„כבר ידועה מן ההיסטוריה הטעות הגדולה, כי יתכן, כלי־נשק בלעדי שיהיה החולש בה"א הידיעה. גלגולה כיום של טעות זו היא התפיסה כי מכשיר־הרתעה אחד עשוי לבטל את הצורך בכל האחרים; ספק אם הופגנה טעות זו אי־פעם באופן מובהק יותר מאשר בענין המטוס ה־TSR 2 של, חברת המטוסים הבריטית (British Aircraft Corporation). בעקבות מאמציו של מטה חיל־האוויר להגשים תכנית זו, ויהימה, התפתח פולמוס העשוי לעלות אף על אלה שפרצו סביב פרשות ה„פולריס" וה„סקאי־בולט", ה„בלו־וטר" וה„בלויסטריוק".

אם יוזמנו עתה לצורך בחנים ובשביל חיל־האוויר־המלכותי — 100 מטוסים, הרי מחיר־היסוד המציאותי שלהם יהיה 400 מליון ל"ש. אך לפי הנסיון בעבר ניתן להניח כי מחירו של מטוס ה־TSR 2 אחד, לאחר שיתקן בו כל הדרוש לפעולה מבצעית, יגיע עד למכסימום של 6 מיליון ל"ש (50 מיליון ל"ש). האמת היא כי מאה מטוסים כאלה — אינם מספיקים כדי לשמש מחליף למפציצי־קנברה' הקלים ולמפציצי־V (ויקטור' ווולקאן) האסטר־טגיים גם־יחד. אך הטענה העיקרית נגד ה־TSR 2 אינה טמונה במחירו כי אם בעצם התפיסה שהונחה ביסודו.

„מקור־מקורותיו של מטוס זה — בהחלטה שנתקבלה עלידי ממשלת בריטניה ב־1947: לפתוח בפעולה מתוכננת לפיתוח כלי־זינו גרעיניים — כולל מטוסים שיוכלו להטיל פצצה חופשית (להבדיל מפצצת־מרחק, דמוית־טיל — Stand-off Bomb) על ערים סוביטיות. להחלטה זו היו שתי תוצאות ישירות: — ראשית: פיתוח המטוסים מסוג מפציצי־V, החמושים בפצצות גאטונים מימניות — ופיתוח מטוס־מחליף, למוסקיטו' (המפציץ־הקל הנודע של ימי מלחמת־העולם השנייה), שיהיה ביכולתו להטיל פצצת־קילוטונים אטומית למטרות־אמנעה — ובכך לסייע לכוחות־הקרקע עלידי שיבוש ריכוזי־גייסות וזרימת תגבורות. התוצאה השנייה היתה פיתוח המפציץ־הקל המצוי, קאנברה' בשביל חיל־האוויר־המלכותי, ומפציץ דומה (באקאניר') בשביל צי־המלחמה.

מורשתן של ממשלות קודמות לדוגלס יום: המטוס הצפוי — הי"ן בעקבות טילי־האכזב?

זה זקוקה כיום בריטניה — הצפויה להסתככות בהתנגשות מעין זו הרבה יותר מארה"ב — למטוס־מחליף מתאים שיבוא במקום מטוסיה שנתבלו.

„אולם ה־TSR 2 לא יצלח לאמנעה, או למתן סיוע־קרקע חסכוניים — על אף מכשיר הטלביזיה רצוף־הקו שבו המעביר את תמונת־שדה־הקרב אל המפקדה הטקטית. הפצצה לנפילה חפשית, בה הוא חמוש, מחייבת ממילא רום־טיסה נמוך וגישה איטית־יחסית;

מכאן שיש בדבר משום סכנה ניכרת של הזדקרות (Stalling). ההכרח במסלול-המראה שאורכו קרוב ל-2,000 מטר הופך את ה-2^{TSR} למטרה נוחה-ביותר להפצצה ולחבלה. מכיון שמטוס זה הפך למעין סמל לעצמאותה הגרעינית של בריטניה, הרי באבדו בקרב — נאמר, נגד מצרים או אינדונזים — תצמחנה בודאי תוצאות פוליטיות חמורות. לא מוזן אמר ראש-המטה של חיל-האוויר כי זהו, 'מכשיר-שלידיוק'. ודאי, כזה הנו. אך מכשיר כזה מתקשה אם משתמשים בו בהיאבקות חסרת-הסדרים שבמלחמות מקומיות, בנופי-פרא ובתנאי אחזקה קשים.

ההתגנבה עתה טעות-יסוד שניה, לפיה קל לסגל לתפקיד נוסף מטוס שמלכתחילה נועד לשמש כנושא של כלי-זינון גרעיני. והרי ברורה הסתירה המיבהקת שבין גמירת ההלל על 'מכשיר-שלידיוק' —

• בשל הערה זו, על סכנת ההזדקרות, התפתח בחוגי-האוויריה הברייתיים ויכוח מקצועי חריף. — (המער)

לבין הטלת משימות הנוגדות זוראתיו על אותו כלי עצמו. על אף זאת, ובשל השאיפה לגשור איכשהו על פני הפער הצפוי בשלהי שנות-השישים — בשנים שבין גסיסתם של מפציצי-V שברשות בריטניה לבין הופעתן בפועל (ברשותה) של צוללות נושאות, פולריס' — הוקצה ל-2^{TSR} גם תפקיד, אסטרטגי-פיקטיבי. ראשי-נפץ מגאטוניים חדשים יוכנסו לתוך פצצות קילוטונים ישנות; ובהעזרו בתדלוק-באוויר באמצעות מפציצי, ו'אליאנט' (שיהפכו למיכליות-מעופפות), הועד ה-2^{TSR}, לטוס אל מוסקבה ובחזרה. ברם, כאן נכנסים אנו לממלכת הדמיון; התדלוק-באוויר חייב להתבצע באטיות, ובגובה בו לא ניתן יהיה להמנע מגילוי על-ידי מ"מ היריב; וכך נוצרת מטרה מושלמת בשביל כוחות ההגנה הנ"מ.

וכאן, הדמיון הרב שלמטוס זה לכוה מפציצי-המיראז' IV, הצרפתי, שאף אצלם יכולת השהיה באוויר כדרוש לטיסה למרחקים מותנית בתדלוק באוויר.

סודו של מטוס הפלאים - והמחלוקת

יכול להיות לו, איפוא, סיכוי כלשהו להגיע עד למטרתו. אך האם הנו בעל טוח שיאפשר להגיע אל מטרה שכדאי ומשתלם לפגוע בה? זו שאלה בפני-עצמה. נקל להבין כי מטה חיל-האוויר לא היה מוכן לקבוע בנדון דברים ברורים בפומבי.

„טילים גדולי-ממד, שהנם כלי-כך, לענין בפירייה-שיגור העמוקים שבמרחבי יבשת-אמריקה, מאבדים את ערך-ההרתעה שלהם ב-בריטניה הקטנה, בה ניתן לטוח מראש את עמדותיהם כטוח-ראש-סיכה. חיל-האוויר המלכותי חזה זאת מבשרו, עת נאלץ לחסל את הבלוט-סטריק; ואילו אותם דגמי ה'פולריס' המוכנסים כבר לשירות — שרבים רואים בהם את גבול-האפשרות שבמרתיעים גרעיניים — עודם קצרי-טווח יחסית. וכינתיים, אם רוצה בריטניה במרתיע' עצמאי — אין לה ברירה אלא להאחז בקרני 2-^{TSR}, ולשלם את מחירו.“

הראשון בשני השבועונים הבריטיים (ששניהם בעלי מעמד נכבד), שצוטטו כאן — יחסו לממשלת-בריטניה הנוכחית הנו אפוזיציוני חריף; ויתכן שנימת דבריו הושפעה גם מכך. אצל השני ספק-רב אם קיימים מניעים נוספים. ביסודו, אם כי לא בכל ניסוחיהו, תואמות שתי ההערות ואף משלימות זו את זו. ברם, לשם שלמות התמונה, יצוין כי גם עתה סבורים בטאונים ובעלי-טחן רבים בבריטניה כי ה-2^{TSR} הוא מטוס משוכלל ביותר ואחד משיאי השגיה של התעשייה-האווירית הבריטית. מתקבל על הדעת שמבחינות רבות של תכנון, טכניקה תעופתית והמצאות-הנדסיות הצדק ודאי עמס. אך לא לנו לפסוק בשאלה, האם המאמץ והאמצעים שהושקעו בכל אלה יתנו לבריטניה את התמורה המבצעת — בין אסטרטגית ובין טקטית — אשר לשמה נעשו המאמצים ואשר לה זקוקה מערכת ההרתעה-וההגנה הבריטית.

מכל מקום, שני המאמרים המצוטטים מאפשרים לקורא-הצצה מאד מאלפת בשיקולי תכנונם ותפעולם של מטוסי-הפצצה — כולל מטוסי-קרב ה"מוסביס" לתפקיד זה — בתנאי הטכנולוגיה החדשה של מלחמה בזמננו.

והנה, גם שבועון בריטי אחר כתב בין היתר: „אף שהדובקה על ה-2^{TSR} התוית המטעה של, החלפת קאנברה' (מטוס למשימות טקטיות, ואופרטיביות) — הרי לאמתו-שלידבר התקוה שתולים עתה במטוס זה היא שהוא ישמש כמרתיע גרעיני (דהיינו — אסטרטגי), שיהיה, לפחות, לא כלי-כך בלתי-אמין ככל שאר האפשרויות הפתוחות לפנינו כיום...“

...במצייאות, זהו מטוס שבאותו רגע בו הגיע מחירו ל-2 וחצי מיליון ל"ש (21 מיליון ל"י) ממילא נעשה הוא יקר-מדי בשביל התפקיד שהועד לו בתחילה; ואפשר לומר כי רק ביטולו של ה"סקאי-בולט" הצילו מקרדום-החיסול, שכן בהיותו מורכב מאוד ועמוס-שכלולים (אפילו מראהו יוצא-דופן ומדהים-קמעה), ומכוון למעשה רק לסוגי-תפקידים מסוים מתפקידיו של מטוס-טקטי, נתפס ה-2^{TSR} יותר בגדר, ביציר-דגים לגנרל' מאשר בגדר, להם לטוראי.

„ברם, עם כל חסרונותיו בתור מטוס-טקטי, נודעת ל-2^{TSR}, חשיבות — העולה לאין-שיעור אף על זו שהיתה אי-פעם לקאנברה' — בתור, מרתיע גרעיני, בלשון בעלי-האסטרטגיה כיום חייב מרתיע' להיות, אמין; דהיינו אין תועלת בכך שיהיו ברשותך כלי-זינון גרעיניים, אלא אם כן ידעו הן בעלי-בריתך והן אויביך כי תוכל להנחיתם.“

„הנה, מפציצי ה-V' — שנועדו תחילה לכך — אינם בגדר, אמניים, שכן מפציצים, מקובלים' מגביה-יטוס כאלה חדלו להיות אמניים באותו יום-מאי ב-1960 בו סילק טיל רוסי את גארי פאוארס מתוך תא-מטוס ה-U-2 שלו. אפילו חדר מפציצי-V' אחד, או אף שניים, עד למטרה — הרי בימינו אלה הסיכוי, לספוג פצצת-מימן, או שתיים, אינו נחשב עוד למעצור מספיק כדי למנוע תוקפן גדול מלצאת למלחמה.“

„מדוע אם-כן אמין ה-2^{TSR}? זאת — משום שיטוס מתחת למסך המכ"מ, ותוחזת למחסום הטילים; ואמנם, הרבה ממחירו הושקע באותם מנגנונים אלקטרוניים המונעים בעדו מלהתקע, בסיסתו הנמוכה הזאת, הישר אל תוך הקרקע. שלא כלמפציצי-V'“